



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 2. An venerint adorari?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

quidem hinc verbis. Et nos quidem sub sato stellarum vul-
tus hominum generamus, ut liberum arbitrium voluntari-
um, quo vel bene, vel male vivitur, propter iustum iudicium Dei
ab omni necessitate vinculo vindicemus: quanto minus illius
temporalium generationem sub astrorum conditione credimus
factam, qui est æternus vniuersorum creator & Dominus: Itaque
illa stella quam viderunt Magi, Christo secundum carnem na-
to, non ad decretum dominabatur, sed ad testimonium famula-
batur: nec enim subiebat imperio, sed indicabat obsequio. Pro-
inde non ex illis erat hac stellis, quæ ab initio creatura itineris
suorum ordinem sub creatoris lege custodiam, sed nouo virginis
partu nouum fidem apparuit, quod ministerium officij sui etiam
ipsi magi querentibus Christum, cum ante faciem præiret, ex-
hibuit, donec eos ad ipsum locum ubi Dei verbum infans erat,
peruenire perduceret.

Quibus rationibus & veteres refutat, & nostros,
dum arbitri libertatem contra rigidos Caluianos
Manichæorum & Borboritarum progeniem tuetur.

Mathematicos hunc in modum argumentando
conuincit. Qui tandem astrologi ita constituerunt hominum
nasciturum sata sub stellis, ut aliquam stellarum homine aliquo
nato, circuli sui ordinem reliquisset, & ad eum qui natus esset
pertransiret assuerent: Sortem quippe nascentis, astrorum ordini
fida colligari arbitrantur, non astrorum ordinem, ab hominis nati-
uitate posse mutari. Quapropter si stella illa exisset quæ in ca-
lo peragunt ordines suos, quomodo poterat decernere, quod na-
tus Christus æturus erat, quæ nato Christo iussu est relinquere
quod agebat: Si autem ut probabilius creditur, ad demonstra-
dum Christum, quæ non erat, exorta est, non ideo Christus na-
tus est, quia illa exiit: sed illa noua exorta est, quia Christus
natus est. Unde si dici oporteret, non stellam Christo, sed Christum
stellæ fatum fuisse diceremus. Ipse quippe illi, non illa huic nasce-
di attulit causam. Si ergo sunt sata quæ a fando, id est, a dicen-
do appellata sunt, Quoniam Christus verbum Dei est, in quo
antequam essent dicta, sunt omnia, non consortium siderum sa-
cium Christi est, sed fatum etiam siderum Christum est, qui & in
ipsam carnem sub calo creatam ea voluntate assumpsit, quæ et-
iam calum creauit, ea potestate deposuit & recepit, quæ etiam
sideribus imperauit.

Plura de hoc genere Aug. l. 3. de ciuit. & serm. 6. de
Epiph. Pessime igitur Priscillianistæ, qui naturali sa-
gacitate ex stella ortum Messæ coniecit, asserunt.

§. 3. An ista stella fuerit, de qua olim Balaam vatici-
natus est, Num. 24. 17. cōtrouersiū est. Affirmat Irenæ-
us: 1. aduers. hæreses, c. 9. Vnus igitur & idem Deus, qui
a Prophetis predicatus est, & cuius & stellam Balaam quidem
sic prophetaur: orietur stella ex iacob & surgat dux in Israël.
Eodem modo Cypri. de stella & magis, Origenes hom.
13. in Num. Basil. hom. de humana Christi generati-
one multos recentiores in eadem sententia esse. Hoc
tantum modo diffcultate adferre videtur, quod stella
magorum dux non ex iacob, sed ex oriente fuerit. At
Balaam ex iacob ortituram prædixerat, multiq; Chri-
stum ipsum, qui ex Israele ortum habuit, stellæ nomi-
ne significatum arbitrantur. Mihi sane vtrunque pro-
babile videtur, Christum nimirum vocari stellam, &
virgam in Num. 21. in eo enim cōsentiant omnes. De-
inde hanc etiam stellam eadem prophetia Magis in si-
gnatam. Nec abs re fuerit, si stellam dicamus ortam in
Iudæa in orientem venisse, aduocaturam Christo ve-
ros adoratores: nec enim dicunt, ortam in oriente stel-
lam, sed vltam.

QVÆSTIO II.

An venerint adorare?

§. 1. CVM duplex sit cultus; laici, quæ soli Deo,
Dulia, quæ creature vel ob naturam, vel gratiam
donadefertur, magna constantia SS. PP. docuerunt,
Magos diuinum Christo cultum exhibuisse. Tertull.
Orig. Cyprian. Hieron. August. omnes pene quorum

Adam. Conzen in Enang. Tom. I.

recor, adorationem hanc religiosam, & latram in-
terpretantur. Vbiq; legitur Iuuenis Presbyteri veri versus:

Thus, aurum, myrrham, regique, hominibus, Deoque
Donasunt

Et Sedulij:

Aurea nascenti fuderunt munera Regi.

Thura dedere Deo, myrrham tribuere sepulchro.

Caluinus pietatem, & adorationem in ambitione,
& ciuilem honorem conuertit. Quantum vero, inquit,
ad ipsos spectat, non venerunt ad exhibendum Christo pietatis
cultum, qualis debetur Filio Dei, sed Persico more volebant sa-
lutare, quasi præstantissimum Regem. Neg. enim de eo plus re-
magis am-
nuisse probabile est, quam singulari potentia & dignitate fore bitiosi &
præditum, ut populos omnes merito in sui admirationem & re-
uerentiam conuerteret. Fieri etiam potest ut captare voluerint
eius gratiam ante tempus, quo sibi proprium & fauentem ha-
berent, si forte contingeret Orientali imperio eum potiri.

Mirum non dixisse, illis sportulas esse expectatas
more Romano. Tria porro eius pronuntiata sunt,
quæ Ariani, alijsque impijs opportuna sunt. Venisse
ad exhibendum regi, non Dei filio cultum. Deinde non plus Caluinus
de eo tenuisse, quam singulari potentia & dignitate præditum fidem pro-
fore. Tertio captasse gratiam, ante tempus, si forte continge-
ret eum orientali imperio potiri.

Taceo iam omnes inter-
pretes aliud sentire, rem ipsam spectemus. Nō est du-
bium quin venerint adoratum, ut Messiam, ut Chri-
stum, ac proinde ut mundi redemptorem, ac filium varunt le-
Dei, non ergo ut regem tantummodo, vel Monarchā, sicut ut
cui ciuilia obsequia præstarent. Hoc adeo perspicue Christi-
contextus ac consequentia declarant, ut ambigere ne-
fas sit. Querunt enim ubi nasciturus sit ille rex Iudæo-
rum, non quilibet, sed ille qui redempturus sit Israe-
lem. Alioqui Herodem potius præfenti imperio fre-
tum, aut Augustum, aliumue adorassent; nec gratiam
infantis cum certo discrimine, & regnantium offensa-
tionem quaesissent. Quod si potentia regem æstimarent,

Augusti numen hoc maius adorassent; at nunc fagi-
Non An-
entes prælustria potentissimorum limina, videntes gustum, sed
stellam gaudij sunt magno gaudio, magno valde, hu-
mitemque calam subiere. Christum vero agnouisse, coluerunt.
& quæ ille, Herodis gesta docent: conuocato enim
consilio inquit, ubi Christus nasceretur? & illo respon-
dente, Bethlemam misit. De Christo igitur, humani-
que generis saluatore querunt, qui filius altissimi vo-
cabatur, qui cornu salutis erectum erat, qui omnium
erat Dominus. Eam magi Iudæis notum, a Prophetis
prædictum norant, adeo ut locum natiuitatis non i-
gnorari certo sibi persuaderent. Quin & stellam eius
esse iam Spiritu sancto doctore didicerant, hunc filium
David, filium Dei adoratum ibant; non igitur ut regē
veneraturi, sed ut mundi saluatorem adoraturi veniunt. saluatoris
Non ergo singulari tantum potentia, & dignitate re-
adorant.

gem, sed ut omnium redemptorem colebant. Fidem
igitur illis derogat, si iudicet, eos putasse, fauorem eius
ante tempus querendum, si forte contingeret eum orienta-
li imperio potiri. Miseros sane, si infantem certa in pau-
pertate, incerta regni spe colebant; reges ipsos & re-
rum Dominos negligebant: ne hoc quidem in men-
tem illis venit, ante adultam ætatem, potentiamque
Cur huma-
regis, se decreptos futuros, aut esse delicturos: si per nos fauores
regem Iudæorum Messiam intellexerunt, vult aper-
non petiti-
tissimum; impia est illa, & nubunda cogitatio; si for-
te contingeret eos orientali regno potiri; Nec enim ignora-
bant eius imperium fore ad mare vsque ad fines or-
bis terrarum: verum de adoratione satis. Quæ vero
Christo conueniat ut homini, alibi dicitur. Nunc hoc
monitum cupio. Adorasse regem, ut iam in iuuenis ho-

Christum
norem sibi delatum agnoscentem. Si enim infantem putarunt
more communi spe futuræ potentia tantummodo a-
dorasent, quam poterant olim expectare remunere-
sibi delatū
rationem ex beneficio, quod non intelligenti contu-
intelligere.
C 2 lerunt?

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

Regi
ampli-
tradi-
Regi
ampli-
tradi-

terunt? Concludo didici Augustini, Serm. 3. de Epiph. Quid deniq. Magi venientes dixerunt? vbi est qui natus est Rex Iudeorum? Quid est hoc? Nonnetum multi antea Reges erant nati Iudeorum: Quid tantopere aliena gentis Regem nosse, & adorare cupierunt? Vidimus enim, inquit, stellam eius in Oriente & venimus adorare eum. Nunquam hoc tanta devotione requirerent, tantopietatis affectu desiderarent: nisi eum agnoscerent Regem Iudeorum, qui Rex est etiam seculorum.

Et Sermone secundo, Manifestatum esse his, qui prope, & ha qui longe. Manifestatum igitur nec illis doctis, nec istis infu. Et sermone 6. Sed hodie de istu loquendum est, quos de re-adorant, motu terrae fides duxit ad Christum. Venerunt enim & quae-ergo Mes- runt eum dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudeorum? Vidimus- fiam agno- enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Annun- ciant & interrogant, credunt & quarunt, tanquam signifi- cantes eos qui ambulant per fidem, & desiderant speciem. Quid si Christum putabant ignarum eius, quod age- retur, videat Calvinus, ne forte causam suam matri e- ius commendarent, olim memorem beneficii, & ad- uocatam futuram.

VERSUS 4.

Et congregans omnes principes sacer-
dotum, & scribas populi sciscita-
batur ab eis vbi Christus nasce-
retur.

QVÆSTIO I.

Quale Concilium Herodes conuocat?

Terretur
Herodes.

Scriba.

Tenite do-
ctores alijs

Qua in re
Doctores
similes
Pharisæis.

§. 1. **H**erodes diuina legis & promissionum om-
nium ex æquo contemptor; nouo mago um
aduentu, & stellæ miraculo terretur. Sacerdotes vt leg-
is gnaros, & scribas conuocat non omnes sed prin-
cipes seu primarios. Eant enim vices descriptæ per fa-
milias, & sui singulis principes. Scribæ olim regibus
apparebant, eratque magnæ illorum dignitas, qualis
nunc est secretariorum, syndicorum, Cancellariorum.
2. Reg. 9. 3. & 20. 25. & 4. Reg. 12. 10. & 12. 3. Fue-
runt tamen alij minore dignitate: qui contra scribas,
testamentis, gestis scribendis operam impendebant;
Qualis nunc est notariorum munus. At hoc loco scri-
bæ sunt quos vocamus seu leuiteros appellat, popu-
li Doctores. Quos Rabbinii magnam partem è Si-
meonis tribu faisse arbitrantur. Sed non est dubium
ex omnibus, præcipue tamen Leuitica Doctores
gentis fuisse. Nam cum decimis & oblationibus vive-
rent, & sacri ministerijs dicati essent, vocatio & fa-
cultas ad Dei legem considerandam impellebat. Ge-
nebrardus Phariseis Theologos comparauit, quia pe-
nitentia mysteria scripturarum scrutabantur; scribis canonissas
qui leges civiles, & Moïsaicas secundum corricem curabant.
Hic insinuat Beza, & omnia scribarum & Phariseo-
rum vitia in Catholicos transisse a bitratur, nec o-
uum ouo tam simile, quam hos illis affirmat. At
Genebrardus de ordine, vocatione, officio loquitur.
Ipse Beza ait scribas populi, & selectos ex illo ordine
nonnullos, qui primarijs sacerdotibus adiuncti, Ec-
clesiasticum cœrum explebant. Nonne idem Beza
obiicere Genebrardus posset ipsum ex sacerdotum &
scribarum cœtu consistorium Calvinianum exstue-
re; scimus super Cathedram Moïsi illos sedisse, & nūc
quoque regi scitanti Dei oracula recte respondisse;
posteri illorum Christo docente in lapidem impege-
runt, Ambitione & auaritia cœcati. Quod etiam Cal-
uinus satis intellexit: cum ait; nunc sincere respondisse; po-

stea furiose scripturam corrumpere conatos. Vbi tamen quia
grauiter aberrat sola vnus vocula mutatione veri
præconem facile eum effecero; nam ipius synagoga
conuenit, quod in hos amarulente dicit. Ita ergo ille.
Sic omnes impij in generalibus principibus Deo facile subscribunt; Calumni-
sed vbi propius eos virgere incipit Dei veritas, contumacia sua in auctori-
viris euomunt. Cuius rei hodie illustre cernimus exemplum in recidant.
Papistis, [vere Calvinistis,] Christum enim sine controuersia
sacrentur vngentium Dei Filium, carne nostra indutum, & in
duabus naturis vniam Dei & hominis personam agnoscunt; sed
vbi ventum est ad Christi virtutem & officium, mox ardet con-
filiis: quia in ordinem se cogi non sistent, ac multo minus
in nihilum redigi. In summa, quatenus nihil sibi decedere puta-
bunt impij, Deo & scriptura aliquid reuerentia concedent? Sed
vbi confertis manibus cum ambitione, auaritia fastu, peruersa
fiducia hypocriti & fraudibus configit Christus, tunc omnis affectus
modestie oblitus in rabiem feruntur. Sciamus ergo hostibus re-
xatæ præcipuam excaecationis causam esse prauos affectus, qui haretici
lucem in tenebras conuertunt.

VERSUS 6.

Et tu Bethlehem terra Iuda nequa-
quam minima es in principibus
Iuda, ex te enim exiet dux, qui re-
gat populum meum Israel.

QVÆSTIO I.

Qua lectio & interpretatio huius loci?

§. 1. **M**ultorum reprehensiones Matthæus incur-
rit citatione Michæe Prophete §. 1. contra-
rium enim in testimonio, & in eius productore vide-
tur dici. Dicit enim Propheta: minima es, Matthæus:
nequaquam minima, Propheta, in millibus, Matthæus,
in principibus. Textus Michæe ita habet. וְאַתָּה
בְּתֵלְהֶם בְּכַלֵּם אֶפְרַתָּה זְעִירָה יְהוּדָה
בְּמִן כִּי יֵצֵא לָהֶם מֶלֶךְ בִּישְׂרָאֵל

Vetus interpres ita reddidit: Et tu Bethlehem Ephra-
ta paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit
dominator in Israel. Vbi duæ alæ discrepantiæ, quod
dicatur: Ephratha, & addatur, Mihi, non admodum
grauis sunt, vt ostendam. Septuaginta versio variat,
ordinaria ita habet. καὶ σὺ οὐκ ἐστὶς βεθλὲμ, τὸ
ἐφραθὰ ἐλάττω ἐστὶς ἐν αὐτῇ ἐν χιλιούτοις ἰσὺδα, ἐκ σὺ ἐξ-
ελευσεται τὸ ἐν αὐτῇ εἰς ἀρχὴν ἐν τῷ ἰσραὴλ. Et tu domus
Bethlemi (viri nomen est) Ephrathæ, [& hoc viri no-
men] paruulus, vt sis in millibus Iuda, ex te exibit, vt sis in
principem in Israel. Vbi à Matthæo præter alia etiam dif-
fert, quod vocet domum Bethl-hemi, & Ephrathæ,
nam singulis proponit articulum τὸ, vt virorum pro-
pria nomina indicet. Chaldaeus interpres de Christo
manifeste interpretatur.

וְאַתָּה בְּתֵלְהֶם אֶפְרַתָּה זְעִירָה יְהוּדָה
בְּכַלֵּם אֶפְרַתָּה יְעִקֹב מִן־קֶרְבָּן מֶלֶךְ
לְבָחֵי עַבְדִּי שְׁלֹמֹן עַל־יִשְׂרָאֵל

Et tu Bethlehem Ephrata, que parua fuisse ad numeran-
dum in millibus domus Iuda, ex te coram me egredietur Mes-
sias, vt sis exercens dominium super Israel. Ita Thargum
Ionathæ. Vbi clarè ait, parua fuisse, quam nunc ma-
gnam prædicit. Deinde ducem, seu dominatorem,
vocat Messiam, qui sit dominaturus. Denique He-
braum בְּיָמֵי מִיָּחִי, exposuit, coram me. Syrus interpres Syrus cum
cum Matthæo conuenit, nisi, quod pro & ponat Chaldaeo
etiam pro, minima, בְּכַלֵּם אֶפְרַתָּה, pro principibus, de Messia
in regibus, pro ducem בְּכַלֵּם אֶפְרַתָּה.

Hæc igitur verba sic apud Matth. leguntur. καὶ σὺ βεθ-
λὲμ γὰρ ἰσὺδα ἐλάττω ἐστὶς ἐν αὐτῇ ἐν χιλιούτοις ἰσὺδα ἐκ σὺ ἐξ-
ελευσεται τὸ ἐν αὐτῇ εἰς ἀρχὴν ἐν τῷ ἰσραὴλ.